

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	20261 - Art Medieval I (1000-1250) / 1
Titulació	Grau d'Història - Quart curs Grau d'Història de l'Art (Pla 2014) - Segon curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Isabel Juana Escandell Proust	17:00	18:00	Dijous	07/01/2020	30/06/2020	Despatx: AC-12. Edifici: Ramon Llull
<i>Responsable</i> isabel.escandell@uib.es	11:00	12:00	Dimarts	07/01/2020	30/06/2020	Despatx: AC-12. Edifici: Ramon Llull

Contextualització

L'assignatura pretén abordar des d'una perspectiva historicoartística el que entenem com a Plena Edat Mitjana europea.

Fent una subdivisió estilística, la matèria abastarà tres camps diferents d'expressió material: El Romànic, el Bizantí i l'Islam, amb una extensió cronològica que s'estén des de l'any 1000 fins a l'any 1250.

El context geogràfic és tan ampli que comprèn tota Europa, l'Orient Mitjà i el Nord d'Àfrica, procurant en tot moment contextualitzar les manifestacions artístiques estudiades des d'una perspectiva històrica, social i cultural.

Requisits

No hi han requisits

Competències

Guia docent

Específiques

- * CE-1 Consciència crítica de les coordenades espai i temps (diacronia i sincronia) i dels límits i les interrelacions geogràfiques i culturals de la història de l'art.
- * CE-6 Coneixement sistemàtic i integrat del fet artístic: diferents llenguatges, procediments i tècniques de la producció artística al llarg de la història.

Genèriques

- * CB-3 Capacitat per a reunir i interpretar dades rellevants de l'àrea d'estudi, per a emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- * CB-5 Desenvolupar les habilitats d'aprenentatge necessàries per a poder emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Aquesta assignatura s'estructura en 7 blocs temàtics, que es fraccionen en diversos temes.

Continguts temàtics

BLOC 1. Marc de la producció: cronologia i definició de les àrees historicoartístiques.

BLOC 2. L'Imperi Mitjà Bizantí (843-1204)

1. L'època iconoclasta (726-843)

La querella de les imatges i les lluites entre iconòduls i iconoclastes.

2. Les dinasties macedònia (843-1025) i comnena (1025-1204)

L'aparició d'un art bizantí. Les novetats arquitectòniques. El "renaixement" macedoni a les arts figuratives. Projectió de l'art bizantí a Itàlia.

BLOC 3. El primer romànic

3. Europa meridional

Les primeres manifestacions de l'arquitectura romànica a Itàlia i França. El cas català: arquitectura dels segles X i XI. Les arts plàstiques.

4. Europa septentrional

Les experiències arquitectòniques a la Borgonya i la transformació del model carolingi. Les etapes de formació a l'escultura monumental.

BLOC 4. El romànic ple

5. Arquitectura

Les esglésies "de pelegrinatge". Els mestres d'Itàlia. El regne anglonormand. Les propostes en territoris germànics. L'arquitectura catedralícia i monàstica a França i en terres hispàniques.

6. Escultura i Ornamenta Ecclesiae

Guia docent

Programes i temes iconogràfics. L'escultura de Toulouse a Santiago. El primer taller de Silos. Moissac i les seves derivacions. Les grans portalades apocalíptiques. El mestre de Cabestany. La portada de Ripoll. *Ornamenta Ecclesiae*.

7. Pintura, miniatura i arts sumptuàries

Borgonya amb Cluny i Berzé-la-Ville. El Poitou i San-Savin-sur-Gartempe. Els cicles pictòrics a Itàlia. La pintura hispana d'origen francès i d'origen italià, i la formació de tallers locals. El panteó de San Isidoro. Els brodats de Bayeux i Girona.

BLOC 5. El romànic tardà

8. Arquitectura

Qüestions de definició estilística. El tardorromànic hispà. El Císter.

9. Escultura

El tardorromànic borgonyó. L'empremta francesa a Espanya. El segon taller de Silos. El Mestre Mateo. La mestria de Benedetto Antelami a Itàlia.

10. Pintura, miniatura i arts sumptuàries

Producció i problemàtica entorn l'any 1200.

BLOC 6. L'Islam

11. L'Art islàmic d'al-Àndalus

Període de Taifes. Palaus i arquitectura militar. Almoràvits (1086-1147) i l'art hispanomagrebí. El renaixement almohade (1147-1269): Arquitectura i arts sumptuàries.

BLOC 7. L'art mudèjar

12. Introducció al concepte. L'estudi de l'art mudèjar. Elements.

13. Art mudèjar romànic. Els focus lleonès i toledà.

Metodologia docent

1- METODOLOGIA ORDINÀRIA. Consta de sessions presencials i no presencials, com s'assenyala a continuació.

Amb el propòsit d'afavorir l'autonomia en l'adquisició de coneixements per part de l'alumnat, l'assignatura està inclosa a l'aula digital. D'aquesta manera l'alumne tindrà en línia i al seu abast i disposició una comunicació amb el professor i recursos electrònics específics.

2- METODOLOGIA ALTERNATIVA: L'assignatura ofereix un **ITINERARI B** de presencialitat i d'avaluació, que s'ha de fixar entre el professor i l'estudiant per mitjà d'un contracte acadèmic durant les dues primeres setmanes d'impartició d'aquesta assignatura.

Poden acollir-se a l'itinerari B aquells alumnes que reuneixin alguna d'aquestes condicions (que s'han acreditar documentalment):

1- Estar treballant amb una mitjana de dedicació equivalent, com a mínim, a la meitat de la durada màxima de jornada ordinària de treball. S'ha d'acreditar.

2- Estar afectat per una discapacitat física, sensorial o psíquica, en un grau igual o superior al 33 per cent. S'ha d'acreditar.

3- Tenir 45 anys o més en la data d'inici del curs acadèmic.

4- Estar en situació de protecció a la família o haver de tenir cura de persones dependents.

Guia docent

5- Trobar-se en altres situacions extraordinàries que l'òrgan competent valori com a determinants per ser incorporat a la situació de dedicació a l'estudi a temps parcial.

Els alumnes interessats a acollir-se a l'itinerari B hauran de presentar al professor responsable de l'assignatura -durant la primera quinzena lectiva de cada semestre- un escrit amb la sol·licitud raonada i les evidències documentals que acreditin trobar-se en algun dels supòsits indicats.

***

Amb el propòsit d'afavorir l'autonomia en l'adquisició de coneixements per part de l'alumnat, l'assignatura s'oferta a **l'aula digital**. D'aquesta manera l'alumne tindrà en línia i al seu abast i disposició una comunicació amb el professor i recursos electrònics específics.

Activitats de treball presencial (2,4 crèdits, 60 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Classes magistrals	Grup gran (G)	Mitjançant el mètode expositiu, el professor establirà els fonaments teòrics que componen la matèria. A més, es donarà informació per a cada tema de tipus bibliogràfic, sobre el mètode de treball i el material que haurà d'utilitzar l'alumnat per preparar de forma autònoma determinats continguts. Aquesta matèria serà avaluada en els exàmens parcials.	42
Seminaris i tallers	Seminari d'Estudis Medievals	Grup mitjà (M)	Si s'obté el finançament necessari es realitzarà el Seminari d'Estudis Medievals. Els alumnes han d'assistir al seminari i obtenir el certificat d'assistència (80% de presencialitat amb full de signatures).	8
Seminaris i tallers	Taller de diàleg amb investigadors	Grup mitjà (M)	Si s'obté el finançament necessari el professor programarà un taller amb investigadors relacionats amb la matèria de l'assignatura, que permetrà a l'alumne conèixer el rerafons de la tasca investigadora a partir d'un estudi de cas específic	2
Classes pràctiques	Classes pràctiques	Grup gran (G)	El professor programarà un seguit d'activitats pràctiques per desenvolupar de manera presencial a l'aula o bé de forma no presencial. Els alumnes disposaran d'informació a l'aula digital. Aquesta matèria serà avaluada en els exàmens parcials.	4
Avaluació	Avaluació parcial 2	Grup gran (G)	Es realitzarà un examen parcial a finals del semestre, que serà recuperable durant el període de l'avaluació extraordinària. Tindrà una durada de 2 hores.	2

ITINERARI A:

- En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i pràctiques.

- Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament.

ITINERARI B:

- En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques, preparats de forma autònoma per l'estudiant

- Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta

Guia docent

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
			llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament.	
Avaluació	Avaluació parcial 1	Grup gran (G)	<p>Es realitzarà un examen parcial a la meitat del semestre, que serà recuperable durant el període de l'avaluació extraordinària. Tindrà una durada de 2 hores.</p> <p>ITINERARI A:</p> <ul style="list-style-type: none"> - En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i pràctiques. - Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament. <p>ITINERARI B:</p> <ul style="list-style-type: none"> - En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques, preparats de forma autònoma per l'estudiant - Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament. 	2

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula digital.

Activitats de treball no presencial (3,6 crèdits, 90 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Ressenyes	ITINERARI B: preparació de dues ressenyes sobre 2 textos, contrastats amb bibliografia. Lliurar a la professora de l'assignatura en la data indicada.	20
Estudi i treball autònom individual o en grup	Estudi teòric i preparació de les proves avaluatives	Preparació i assimilació de la matèria (tant en relació a les classes teòriques com al treball).	70

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Guia docent

SISTEMA D'AVUACIÓ:

1- ITINERARIS A i B: Exàmens parcials: es proposa una primera avaluació parcial a mitjans del quadrimestre i una segona avaluació en la data oficial de l'examen complementari. Són recuperables, per separat, durant l'avaluació extraordinària.

2-a- ITINERARI A. Amb assistència al Seminari d'Estudis Medievals i lliurament de les 2 ressenyes de conferències contrastades amb bibliografia.

2-b- ITINERARI B: Amb el lliurament de 2 ressenyes sobre 2 textos contrastades amb bibliografia.

REQUISITS DE L' AVALUACIÓ:

1- és un requisit especificar la cronologia aproximada (quart de segle) i periode artístic de l'obra per a poder aprovar cada una de les preguntes.

2- Es farà mitja entre les 2 exàmens a partir de 4 sobre 10.

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Seminari d'Estudis Medievals

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	Si s'obté el finançament necessari es realitzarà el Seminari d'Estudis Medievals. Els alumnes han d'assistir al seminari i obtenir el certificat d'assistència (80% de presencialitat amb full de signatures).
Criteris d'avaluació	ITINERARI A: Certificat d'assistència al curs (80% de les sessions)
Percentatge de la qualificació final:	10% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final:	0% per a l'itinerari B

Taller de diàleg amb investigadors

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	Si s'obté el finançament necessari el professor programarà un taller amb investigadors relacionats amb la matèria de l'assignatura, que permetrà a l'alumne conèixer el rerafons de la tasca investigadora a partir d'un estudi de cas específic
Criteris d'avaluació	ITINERARI A: assistència al curs (80% de les sessions) i participació en les activitats
Percentatge de la qualificació final:	10% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final:	0% per a l'itinerari B

Guia docent

Avaluació parcial 2

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (recuperable)
Descripció	Es realitzarà un examen parcial a finals del semestre, que serà recuperable durant el període de l'avaluació extraordinària. Tindrà una durada de 2 hores. ITINERARI A: - En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i pràctiques. - Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament. ITINERARI B: - En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques, preparats de forma autònoma per l'estudiant - Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament.
Criteris d'avaluació	ITINERARI A: s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i pràctiques. ITINERARI B: s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i preparats per l'estudiant. Requisit: per poder aprovar és imprescindible esmentar la cronologia aproximada (quart de segle) i període artístic de les obres. Requisit: Es farà mitja entre les 2 exàmens a partir de 4 sobre 10. Criteris de correcció: adequació a la pregunta formulada, ordre i claredat expositiva, capacitat de relació i de síntesi, adequació a les paules treballades durant les classes teòriques i pràctiques, utilització del vocabulari específic. Serà recuperable durant l'avaluació extraordinària.
Percentatge de la qualificació final:	40% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 1.8
Percentatge de la qualificació final:	40% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 1.8

Avaluació parcial 1

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta llarga, de desenvolupament (recuperable)
Descripció	Es realitzarà un examen parcial a la meitat del semestre, que serà recuperable durant el període de l'avaluació extraordinària. Tindrà una durada de 2 hores. ITINERARI A: - En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i pràctiques. - Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament. ITINERARI B: - En aquest examen s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques, preparats de forma autònoma per l'estudiant - Format de la prova: constarà de dues parts 1. Identificació i comentari d'obres, seguint el format de preguntes de resposta llarga 2. Pregunta-tema a desenvolupar, de resposta llarga o desenvolupament.
Criteris d'avaluació	ITINERARI A: s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i pràctiques. ITINERARI B: s'avaluaran els continguts desenvolupats en les classes teòriques i preparats per l'estudiant. Requisit: per poder aprovar és imprescindible esmentar la cronologia aproximada (quart de segle) i període artístic de les obres. Requisit: Es farà mitja entre les 2 exàmens a partir de 4 sobre 10. Criteris de correcció: adequació a la pregunta formulada, ordre i claredat expositiva, capacitat de relació i de síntesi, adequació a les paules treballades durant les classes teòriques i pràctiques, utilització del vocabulari específic.

Guia docent

Serà recuperable durant l'avaluació extraordinària.

Percentatge de la qualificació final: 40% per a l'itinerari A amb qualificació mínima 1.8

Percentatge de la qualificació final: 40% per a l'itinerari B amb qualificació mínima 1.8

Ressenyes

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	ITINERARI B: preparació de dues ressenyes sobre 2 textos, contrastats amb bibliografia. Lliurar a la professora de l'assignatura en la data indicada.
Criteris d'avaluació	ITINERARI B: lliurament en la data indicada de 2 ressenyes sobre 2 textos, contrastats amb bibliografia.

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final: 20% per a l'itinerari B

Recursos, bibliografia i documentació complementària

La bibliografia és orientativa, atès que durant el curs es podran afegir altres materials. Una part (articles, capítols de llibres) estarà a l'aula virtual de Campus Extens com a documents electrònics. El professor especificarà la correspondència entre la bibliografia i els temes durant el desenvolupament de l'assignatura.

Bibliografia bàsica

- KROESEN, J. (eds.), *Staging the Liturgy. The Medieval Altarpiece in the Iberian Peninsula, Leuven/Paris/Walpole Mass.* 2009
- KROESEN, J.; V. M. SCHMIDT (eds.), *The Altar and its Environment, 1150-1400*, Turnhout 2009
- FERNIE, E., *Romanesque architecture: The First Style of the European Age*, Yale 2014.
- HOURIHANE, C., *Romanesque art and Thought in the Twelfth Century*, Princeton, 2008.
- MANN, J., *Romanesque architecture and its Sculptural Decoration in Christian Spain, 1000-1120: Exploring Frontiers and Defining Identities*, Toronto, 2009.

Bibliografia complementària

BLOC 2: ART BIZANTÍ

- CORTÉS ARRESE, M., *El arte bizantino*, Madrid, 1999.
- KRAUTHEIMER, R., *Arquitectura paleocristiana y bizantina*, Madrid, 1988 (2^a ed. espanyola correspondiente a la 3^a ed. revisada de la obra original).
- VELMANS, T., KORAC, V. y SUPUT, M., *Bizancio. El esplendor del arte monumental*, Madrid 1999.
- MANGO, C., *Arquitectura bizantina*, Madrid, 1989.
- TALBOT, D., *El arte de la era bizantina*, Barcelona, 2000.

BLOCS 3-5: ART ROMÀNIC, CÍSTER I 1200

- ANGHEBEN, M., *D'un jugement a l'autre: La representation du jugement immediat dans les Jugements Derniers français, 1110-1250*, 2013.
- BANGO TORVISO, I. G., *Alta Edad Media. De la tradición hispanovisigoda al románico*, Madrid, 1989.
- BOTO, G.; KROESEN, J. (eds.), *Romanesque Cathedrals in Mediterranean Europe. Architecture, Ritual and Urban Context*, Brepols, 2016.
- BOTO, G.; GARCÍA DE CASTRO, C. (eds.), *Materia y acción en las catedrales medievales (ss. IX-XIII). Construir, decorar, celebrar*, British Archaeological Reports, 2017.
- CONANT, K. J., *Arquitectura carolingia y románica (800-1200)*, Madrid 2007 (reed.)

Guia docent

- DODWELL, M. *Artes pictóricas en occidente 800-1200*, Madrid 1983 (reed.)
- DURLIAT, M., *El arte románico*, Madrid 1982 reed.
- DURLIAT, M., *La sculpture romane de la route de Saint-Jacques. De Conques a Compostelle*, C.E.H.A.G., 1990
- *El Románico y el Mediterráneo. Cataluña. Toulouse y Pisa (1120-1180)*, Barcelona, 2008
- ESPAÑOL F. y YARZA, J., *El romànic en Catalunya*, Manresa, 2006.
- KUBACH, E., *Arquitectura románica*, Madrid, Aguilar, 1974
- LASKO, P., *Arte sacro 800-1200*, Madrid, 1999 (reed.)
- MARCUS, S., *Romanesque Sculpture. An Ecstatic Art*, 2014.
- YARZA LUACES, J., *Arte y arquitectura en España 500-1250*, Madrid, 1985.
- YARZA LUACES, J., BOTO VARELA, G (coord.), *Claustros románicos hispanos*, León, Edilesa, 2003.

BLOC 6 I 7: ART DE L'ISLAM I MUDEJAR

- *Al Andalus. Las artes islámicas en España*, catàleg de l'exposició, Madrid, El Viso, 1992.
- BARRUCAND, M., BERNODZ, A. *Arquitectura islámica en Andalucía*, Colonia, Taschen, 1992.
- BORRÁS, G., *El Islam. De Córdoba al mudéjar*, Madrid, Sílex, 1991.
- *El esplendor de los Omeyas cordobeses. La civilización musulmana de la Europa Occidental*, coords., M. J. Viguera Molins y C. Castillo 2 vols., Granada, 2001.
- *El Islam. Arte y arquitectura*, eds. M. Hattstein y P. Delius, Colonia-Barcelona, 2001.
- ETTINGHAUSEN, R. y GRABAR, O., *Arte y arquitectura del Islam, 650-1250*, Madrid, 1996.
- DÍEZ JORGE, M. E., *El arte mudéjar: expresión estética de una convivencia*, Granada, Universidad de Granada, 2001.
- GRABAR, O., *La formación del arte islámico*, Madrid, 1979.
- ** - MOMPLET MÍNGUEZ, A., *El arte hispano-musulmán*, Madrid, 2004.
- ** - LÓPEZ GUZMÁN, R., *Arquitectura mudéjar*, Madrid, Cátedra, 2000.
- MOMPLET MÍNGUEZ, A., *El arte hispano-musulmán*, Madrid, 2004.

Altres recursos

L'assignatura disposa d'una aula digital

